

УДК 355/359

І. С. Руснак,

*доктор військових наук, професор,
перший заступник Міністра оборони України,*

О. А. Меліхов,

*ТВО директора Департаменту воєнної політики,
стратегічного планування та міжнародного
співробітництва Міністерства оборони України*

Оборонна реформа в Україні: здобутки та горизонти

Здійснено аналіз результатів проведення оборонної реформи в Україні, розглянуто шляхи й заходи її подальшої реалізації в контексті місця та ролі воєнної науки в забезпеченні ефективності подальших перетворень.

Ключові слова: оборонна реформа, гібридна війна, оборонне планування, оперативні (бойові) спроможності, оборонний огляд.

Оборонна реформа, яка здійснюється в Україні за результатами оборонного огляду 2014–2016 рр., є предметом постійної уваги з боку українського суспільства, передусім військових науковців. Однак, попри досить велику кількість наукових публікацій з поточних питань оборонної реформи [наприклад, 1, 2 та ін.], існує потреба в постійному аналізі перебігу реформи, усвідомленні шляхів її подальшої реалізації, визначенні місця й ролі воєнної науки в забезпеченні ефективності подальших перетворень.

Метою статті є інформування наукової спільноти про конкретні заходи і плани з проведення оборонної реформи, привернення уваги читачів журналу «Наука і оборона» до нагальних науково-теоретичних і методичних проблем.

23 січня 2018 р. відбулося засідання Комітету реформ Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, на якому були розглянуті проміжні результати оборонної реформи в Україні та визначені завдання на поточний рік.

Послідовне впровадження заходів оборонної реформи здійснювалося у складних воєнно-політичних і воєнно-стратегічних умовах.

Ситуація на сході України характеризується постійною небезпекою провокацій, що можуть призвести до великомасштабного збройного протистояння з Росією. Оперативна обстановка на донецькому та луганському напрямках проведення антитерористичної операції свідчить про зосередження противником значних сил, які через неконтрольованість ділянки українсько-російського кордону мають усі можливості для ротації особового складу й матеріально-технічного забезпечення.

Не варто також забувати про Крим, де зосереджене й готове до негайного застосування значне угруповання російських військ, яке охоплює, поряд із сухопутним, також великі повітряний і військово-морський контингенти.

У політичній площині Росія нарощує пропагандистсько-інформаційну кампанію з метою дискредитації української державної влади та викривлення переваг європейського курсу нашої держави.

Україна сьогодні є полігоном для випробування Російською Федерацією нового виду міждержавного протистояння – «гібридної війни». Існують різні погляди на сутність і характерні риси такої війни, але найбільшою мірою нас цікавить позиція саме російського військового керівництва. Своє бачення «гібридної війни» з посиленням на досвід так званої «арабської весни» висловив на початку 2013 р. начальник генерального штабу збройних сил Російської Федерації В. Герасимов: «Акцент використовуваних методів протистояння зміщується в бік широкого застосування політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних та інших невійськових заходів, які реалізуються із залученням протестного потенціалу населення. Усе це доповнюється воєнними заходами

прихованого характеру, у тому числі через реалізацію інструментів інформаційного протиборства і через дію сил спеціальних операцій. До відкритого застосування сили, зазвичай під виглядом миротворчої діяльності та кризового врегулювання, перехід робиться лише на певному етапі, в основному для досягнення остаточного успіху в конфлікті» [3]. Наведена точка зору добре віддзеркалює дії Російської Федерації для досягнення власних агресивних цілей щодо України.

Наша держава робить усе можливе для активізації міжнародних зусиль з метою політичного, економічного й дипломатичного тиску на Російську Федерацію задля припинення її агресії проти України. Вона отримує помітну допомогу міжнародних партнерів у здійсненні оборонної реформи, насамперед у зміцненні Збройних Сил.

Але ніхто за нас не зробить основного – збройного захисту власних національних інтересів. Тому оборонна реформа залишається одним з найактуальніших питань внутрішньої та зовнішньої політики України. Її основними цілями є зміцнення обороноздатності нашої держави та надання Збройним Силам України необхідних спроможностей для протистояння зовнішній агресії та відновлення територіальної цілісності держави.

За результатами проведеного у 2014–2016 рр. комплексного огляду сектору безпеки і оборони оновлено комплект основних документів оборонного планування – Стратегію національної безпеки України, Военну доктрину України, Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України; затверджено Стратегічний оборонний бюлетень.

На виконання зазначених документів та інших рішень керівництва України станом на кінець 2017 р. реалізований значний обсяг завдань оборонної реформи.

Удосконалено законодавчу та нормативно-правову базу оборонної реформи. У 2017 р. видано понад сто законодавчих та інших нормативно-правових актів, які забезпечили вирішення всіх першочергових завдань підготовки держави до оборони, зокрема затверджено Державну програму розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року.

17 січня 2018 р. на засіданні Ради національної безпеки і оборони України був обговорений і підтриманий проект Закону України «Про національну безпеку України», у підготовці якого активну участь взяло Міністерство оборони України в тісній взаємодії з експертами НАТО, США та Європейського Союзу. Указом Президента України № 21 від 5 лютого 2018 р. рішення РНБО України про внесення до Верховної Ради України проекту Закону України «Про національну безпеку України» введено в дію.

Метою цього Закону є приведення законодавства України у сфері національної безпеки у відповідність до стандартів країн – членів НАТО. Це стосується передусім:

- основ і принципів державної політики національної безпеки та оборони з урахуванням курсу на членство в ЄС і НАТО;

- призначення, складу й завдань сектору безпеки і оборони;

- засад планування у сфері національної безпеки та оборони (мети, принципів, циклічності, системи планування, а також переліку та змісту документів оборонного планування);

- посилення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, зокрема створення засад цивільного Міністерства оборони;

- удосконалення системи керівництва Збройними Силами, зокрема розподілу завдань, функцій, повноважень, відповідальності та підзвітності Міністра оборони, Головнокомандувача Збройних Сил, начальника Генерального штабу, командувача об'єднаних сил, командувачів родів військ (сил) тощо.

Оптимізовано управління оборонною реформою.

Успішно функціонує Комітет реформ Міністерства оборони та Збройних Сил України – важливий дорадчий орган Міністра оборони й керівників інших силових структур з питань здійснення масштабних перетворень у сфері оборони. Очолює Комітет Міністр оборони України.

До складу Комітету реформ інтегровано українську частину Багатонаціонального об'єднаного координаційного комітету.

У Міністерстві оборони України створений структурний підрозділ управління змінами, який опікуватиметься питаннями оборонної реформи.

Розпочато експлуатацію власного програмного продукту «Електронна система моніторингу та контролю реалізації оборонної реформи», впровадженого в роботу Комітету реформ.

Забезпечене комплектування Збройних Сил підготовленим та вмотивованим особовим складом. Прийнято на службу за контрактом більше 34 тисяч осіб, з них – понад 2 тисячі офіцерів запасу. Оперативний резерв Збройних Сил складає майже 140 тисяч осіб, з яких понад 111 тисяч – оперативний резерв першої черги.

Значно поліпшено забезпечення озброєнням, військовою та спеціальною технікою. До військ поставлено 1400 новітніх та модернізованих зразків озброєння та військової техніки. Прийнято на озброєння 21 новий зразок. До складу Військово-Морських Сил введені чотири малі броньовані катери типу «Гюрза». Понад 11 тисяч одиниць озброєння і військової техніки відремонтовані силами й засобами ремонтних органів Збройних Сил.

Розширено співпрацю у військово-технічній сфері з іноземними партнерами, передусім зі США, Канадою, Польщею та Литвою.

17 січня 2018 р. Рада національної безпеки і оборони України схвалила «Основні показники Державного оборонного замовлення на 2018–2020 роки». У поточному році заплановане збільшення фінансування Державного оборонного замовлення до рівня 21,3 млрд грн, що на 37% більше, ніж у 2017 р.

Розвивається військова інфраструктура. До сфери управління Міністерства оборони були повернені близько

50 об'єктів. На 293 об'єктах здійснювалися роботи з будівництва, реконструкції та капітального ремонту.

Розпочате будівництво сучасного стаціонарного бригадного табору (військового містечка) на території Міжвидомчого центру підготовки (Широкий Лан). Заново створено навчальну матеріально-технічну базу навчального центру тактичної медицини та навчального центру Військової служби правопорядку Збройних Сил, відновлено базу дев'яти існуючих навчальних центрів.

У навчальному центрі підготовки підрозділів Міжнародного центру миротворчості і безпеки введений в експлуатацію Центр імітаційного моделювання. Триває розбудова Міжвидомчого центру підготовки підрозділів ракетних військ і артилерії, Центру підготовки підрозділів ППО Сухопутних військ, центрів підготовки розвідувальних підрозділів та Сил спеціальних операцій. Розгорнуто роботу з питань забезпечення військових підрозділів малогабаритними і малопомітними польовими модулями для розміщення особового складу в районах виконання завдань.

Триває формування сучасної системи логістики. Сформоване Головне управління логістики. Запроваджені оновлений каталог продуктів (355 найменувань) і сучасна система харчування, а також 17 стандартів НАТО з речового забезпечення.

Удосконалюється система медичного забезпечення. Сформований єдиний орган медичного забезпечення стратегічного рівня – Головне військово-медичне управління Збройних Сил України. Створені:

- санаторне відділення військово-медичного клінічного центру (м. Вінниця);
- Центр психофізичної реабілітації для постраждалих в АТО (м. Ірпінь);
- спеціалізоване відділення для лікування нейроtraм (м. Львів).

Відкрито реабілітаційний центр для військовослужбовців на Спортивно-навчальній базі Міністерства оборони «Тисовець». Загальну місткість реабілітаційної бази доведено до близько 1,5 тис. ліжок.

До Збройних Сил поставлено 130 одиниць санітарної техніки. Крім того, в рамках міжнародної допомоги отримано 40 медичних автомобілів «Хаммер», 16 тисяч аптечок, анестезіологічні станції.

Значний обсяг роботи виконав Генеральний штаб Збройних Сил. Понад 40% структур Генерального штабу та інших органів військового управління приведені до типової структури штабів НАТО.

На 65% збільшена кількість бригадних (полкових) та батальйонних тактичних навчань. Командно-штабні, бригадні та льотно-тактичні навчання проведені за стандартами НАТО, в тому числі 30 навчань – із залученням представників інших складових сектору безпеки і оборони.

Для підготовки Збройних Сил використовуються 668 стандартів НАТО. Це документи стратегічного, оперативного і тактичного рівнів.

Розширено мережу військових навчальних закладів та науково-дослідних установ. Створені:

- Військовий інститут танкових військ;
- Державний науково-дослідний інститут випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки;
- три військові кафедри.

Практична складова підготовки слухачів та курсантів льотних, механізованих, артилерійських і танкових спеціальностей, фахівців протиповітряної оборони зросла до 65% навчального часу.

Поглиблено практичну співпрацю з НАТО. За стандартами НАТО підготовлені 10 батальйонів, 25 рот і понад 1400 національних інструкторів. У Міністерстві оборони та Збройних Силах України працюють 67 радників із 14 держав – членів НАТО, з них шість – стратегічних радників високого рівня.

Реалізується Комплексний пакет допомоги для України, в тому числі через вісім трастових фондів НАТО.

Підвищено рівень мотивації особового складу до військової служби. Мінімальний розмір основного грошового забезпечення для солдата-стрільця нині становить 7 тис. грн. Для особового складу десантно-штурмових підрозділів, морської піхоти і сил спеціальних операцій розмір грошового забезпечення збільшено ще на 15–40%. Додаткові виплати за виконання завдань у зоні АТО збільшені до 10 тис. грн.

Військовослужбовцям надані 1043 квартири, у тому числі 489 – учасникам АТО. Здійснюються компенсації військовослужбовцям за піднайом житла (скористалися вже понад 14 тисяч сімей військовослужбовців) та за належне для отримання житлове приміщення. Триває спорудження 184 житлових комплексів загальною ємністю 23 тис. ліжок-місць для розміщення військовослужбовців за контрактом.

Ефективно використані виділені Міністерству оборони на 2017 р. фінансові ресурси. На 2018 р. Державним бюджетом України Міністерству оборони передбачено 86 млрд грн (2,58% ВВП). Порівняно з 2017 р. (69,2 млрд грн) це на 24,3% (або на 16,8 млрд грн) більше.

Крім того, для забезпечення діяльності Державної спеціальної служби транспорту, переданої в підпорядкування Міністерству оборони України, додатково передбачені ще 564,7 млн грн.

Триває вдосконалення системи оборонного планування. Понад два десятиліття від часу проголошення незалежності оборонне планування в Україні здійснювалося начебто на основі загроз, але без визначення їх конкретного носія. Наслідком були такі негативні явища:

- недостатня узгодженість оборонного та бюджетного планування і, як наслідок, хронічне невиконання оборонних програм;
- покладення завдань щодо оборонного планування практично лише на Міноборони і Генеральний штаб, унаслідок чого інші військові формування та правоохоронні органи залишалися фактично осторонь.

Це стало однією з причин того, що у 2014 р. система оборони держави виявилася неготовою до відстоювання суверенітету й територіальної цілісності від збройного нападу з боку РФ.

Останніми роками питанню оборонного планування ми приділяємо багато уваги і маємо певні досягнення. Розроблені засади оборонного планування з використанням досвіду країн – членів НАТО. На теперішній час найбільшу увагу ми приділяємо плануванню на основі спроможностей (Capability Based Planning) як такому, що має багато переваг. За допомогою цього методу стає можливим більш раціональне використання ресурсів на потреби оборони для розвитку спроможностей, необхідних для виконання визначених завдань.

У червні 2017 р. Міністр оборони України затвердив «Рекомендації з оборонного планування на основі спроможностей в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України» [4]. Документ розроблений з метою формування в Міністерстві оборони України, органах військового управління, установах, організаціях спільного розуміння підходів до впровадження й порядку здійснення оборонного планування на основі спроможностей.

Оборонне планування на основі спроможностей спрямоване на підвищення здатності сил оборони до ефективної протидії загрозам та ризикам **як військового, так і невійськового характеру** [4]. Тобто оборонні спроможності розглядаються не лише з погляду стану і можливостей Збройних Сил, а й у контексті стану і можливостей усіх складових сектору безпеки і оборони, насамперед сил оборони.

Кожна структурна одиниця (елемент) Збройних Сил (сил оборони) може мати кілька бойових (оперативних, спеціальних) спроможностей, а кожна спроможність може реалізовуватися більш ніж однією структурною одиницею (елементом). При цьому правильно вибрана комбінація спроможностей значно збільшує сумарний ефект від їх застосування (Force Multiplier).

Наприклад, застосування будь-яких засобів вогневого ураження в комплексі із засобами розвідки, спостереження, цілевказання в системі обміну даними в режимі реального часу (Common Operational Picture) може збільшити загальний показник ефективності в кілька разів.

На відміну від планування виключно на основі загроз, планування на основі спроможностей полягає в зосередженні зусиль не на створенні нових організаційних структур на протидію бойовому потенціалу противника, а на розвитку спроможностей військ (сил) для ефективного виконання визначених завдань.

Для кращого розуміння відповідного термінологічного апарату варто ознайомитися з деякими поняттями підготовленого у 2010 р. у рамках проекту Європейського Союзу «Підтримка розбудови інституційної спроможності задля поглиблення співробітництва між Україною та ЄС» короткого словника-довідника «Розвиток спроможності» [5]:

- спроможність (Capacity) – здатність людей, інституцій і суспільств стало визначати завдання та виконувати функції, а також виробляти й досягати мети;
- оцінка спроможності (Capacity Assessment) – аналіз існуючої спроможності на протидію бажаній, що дає змогу отримати системні знання та інформацію щодо потреб і переваг;
- розвиток спроможності (Capacity Development) стосується процесу, через який люди, інституції та суспільства отримують, зміцнюють і зберігають спроможність розробляти, виконувати й досягати цілі власного розвитку впродовж тривалого часу.

З погляду оборони держави «спроможність (оперативна, бойова, спеціальна) – це здатність структурної одиниці (елемента) Збройних Сил (сил оборони) або сукупності сил і засобів виконувати певні завдання (забезпечувати реалізацію визначених військових цілей) за певних умов обстановки, ресурсного забезпечення та відповідно до встановлених стандартів» [4, п. 2.14]. Однак це визначення не дає відповіді на запитання, яким чином таку здатність можна оцінити.

Функції та завдання, котрі мають виконуватися під час очікуваних (вірогідних) військових операцій, трансформуються у вимоги, на підставі яких плануються створення, утримання та розвиток спроможностей [4]. Тож хто має здійснювати відповідний аналіз та визначати вимоги до спроможностей? Очевидно, що це Генеральний штаб Збройних Сил. Тим більше, що в [4] справедливо стверджується, що ресурси є не єдиним визначальним фактором розвитку спроможностей. Це також питання доктрин, основ застосування, структур органів військового управління та військових частин, впровадження нових форм і методів ведення операцій і бойових дій, покращення системи відбору, навчання, підготовки та мотивації персоналу тощо. Це, знову ж таки, прерогатива Генерального штабу.

Варто говорити про **взаємозв'язок теорії воєнного мистецтва і теорії оборонного планування**. Ідеться про взаєморозуміння між тими, хто планує та забезпечує потрібними ресурсами оборону держави, і тими, хто покликаний її здійснювати за реальних умов, які можуть скластися.

У сфері воєнного мистецтва традиційно оперують **можливостями** (бойовими, маневреними, розвідувальними тощо), які розглядаються в імовірнісному смислі, тобто в полі дії законів теорії ймовірностей. Отже, семантичне значення терміна «спроможність» – це **фактичний стан (рівень) можливостей, тоді як «можливість» – це ймовірнісне поняття**. Основна смислова різниця між спроможностями й можливостями полягає в більш твердому і підкріпленому різноманітними ресурсами смислі перших і в більш імовірнісному смислі других.

Оцінювання спроможностей (оперативних, бойових, спеціальних тощо) за кожною ситуацією (відповідним сценарієм) – це складний і трудомісткий процес. Але

основною проблемою є те, що в умовах загальновійськового бою (операції) застосовуються одночасно багато різномірних військових підрозділів та зразків озброєння.

Одним з найважливіших показників, що визначають ступінь переваги в силах і засобах збройної боротьби однієї з протигорчих сторін над іншою або підтверджують їх приблизну рівність, є **співвідношення сил і засобів сторін**. Тому необхідно вдосконалювати також способи розрахунку та оцінювання співвідношення сил (на певному рубежі в певний час, а також у динаміці бойових дій) з урахуванням усієї сукупності бойових можливостей відповідних сил (засобів) – своїх і супротивника. Звідси можна виходити й на необхідні спроможності, якщо під достатніми спроможностями розуміти здатність забезпечити необхідне співвідношення сил. Залежно від конкретних умов співвідношення сил може виявитися недостатнім або надлишковим, і це вимагатиме відповідних рішень. Сюди легко прив'язати й питання управління ризиками.

У будь-якому разі для визначення спроможностей потрібне **математичне моделювання бойових дій**, залежно від результатів якого можна робити певні висновки і припущення (в тому числі це стосується й ризиків). Ще переконливіші результати можуть дати **військові навчання** в умовах, максимально наближених до реальних (рис. 1).

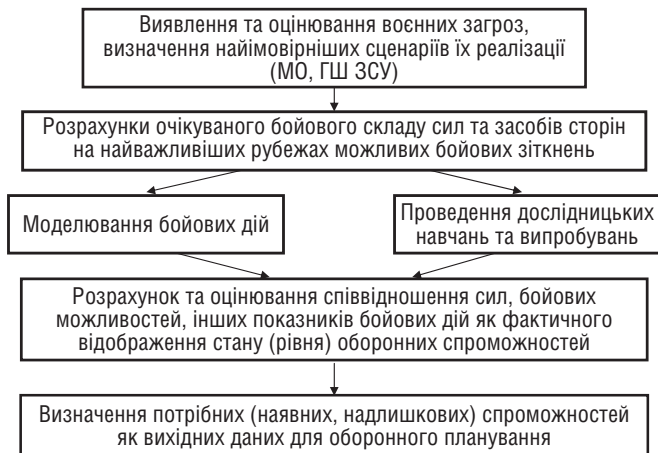

Рис. 1. Загальний алгоритм оцінювання спроможностей військових підрозділів, угруповань військ

У такий спосіб можна перейти від оцінювання бойових можливостей військових підрозділів, угруповань військ до оцінювання їхньої спроможності досягнути потрібного результату в реальних (наближених до реальних) умовах. Обґрунтованість оцінки спиратиметься на досягнуте **співвідношення сил** та інші результати проведеного експерименту. Підвищення об'єктивності визначення спроможностей, які прямо чи побічно впливають на співвідношення сил, йтиме лише на користь розвитко-

ві теорії воєнного мистецтва, а відтак і теорії оборонного планування.

На найвищому воєнно-політичному рівні можна ставити питання про спроможність до відсічі збройній агресії з боку іншої держави. Таку спроможність також можна оцінити шляхом математичного моделювання вищого рівня складності. Приклад методичного апарату для порівняльного оцінювання бойової могутності збройних сил різних країн світу розглянуто, зокрема, в [6].

Отже, планування на основі спроможностей – це справжня наука, яку ми зараз вивчаємо і впроваджуємо. Питання оцінювання спроможностей – це фактично питання оцінювання результативності в бою, операції, війні. Тобто розрахунок і оцінювання співвідношення сил та інших показників бойових можливостей сторін можуть бути важливими **інструментами вимірювання спроможностей**.

Важливим чинником, що потребує змін у системі оборонного планування, є створення **сил оборони держави**. Зростання внеску в оборону інших, крім Збройних Сил, військових формувань і правоохоронних органів пов'язане, в тому числі, з показаною вище специфікою гібридної війни. Тому під час оборонного планування важливо забезпечити сумісність усіх складових сил оборони, максимальне використання їхніх спроможностей за прийнятних витрат ресурсів. Із цього погляду оборонне планування на основі спроможностей також виглядає найефективнішим, оскільки спрямоване на розроблення ефективного реалістичного **плану розвитку сил оборони**, забезпеченого обґрунтованими обсягами ресурсів для досягнення визначених військово-політичним керівництвом держави стратегічних цілей.

За 2017 р. на шляху розвитку системи оборонного планування зроблено кілька важливих кроків. Розроблені й установлені порядком затверджені військові стандарти, якими визначені понятійний апарат, аббревіатури й термінологія в цій сфері.

Поряд з уже згаданими «Рекомендаціями з оборонного планування на основі спроможностей в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України» розроблені «Рекомендації з порядку організації проведення оцінювання спроможностей у Збройних Силах України» (затверджені Міністром оборони України 15 грудня 2017 р.).

28 листопада 2017 р. Міністр оборони України затвердив Єдиний перелік (Каталог) спроможностей Міністерства оборони України та Збройних Сил України. Каталог містить єдиний понятійний апарат і надає вихідні дані для формування програм і планів оборонного будівництва. Ним обліковані всі наявні спроможності, сформовані вимоги до них. При цьому встановлені прямі посилення на відповідний Каталог НАТО, тобто забезпечується користування стандартизованими угодами Альянсу.

На засіданні Комітету реформ 23 січня 2018 р. прийняте рішення про введення до зазначеного Каталогу переліку спроможностей інших військових формувань.

Упродовж 2017 р. здійснювалася профільна підготовка з питань оборонного планування визначеного персоналу Міністерства оборони, Генерального штабу, видів та окремих родів військ (сил), вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ Збройних Сил.

Підготовка проводилася на базі Національного університету оборони України, а також у закордонних військових навчальних закладах. Залучалися викладачі Академії оборони Великої Британії, експерти Групи з розбудови оборонних інституцій, а також радники з питань оборонного планування та бюджету зі США, Великої Британії та ФРН.

Усього на кінець 2017 р. навчено 228 фахівців з оборонного та стратегічного планування. Підготовку планується продовжити й у 2018 р. Із цією метою Національним університетом оборони України організовані вищі академічні курси з питань оборонного планування на основі спроможностей, а також розроблена концепція Школи оборонного менеджменту за сприяння Великої Британії (школа запрацює з вересня 2018 р.).

Організоване наукове забезпечення впровадження оборонного планування на основі спроможностей. У 2017 р. Центром воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України за відповідною тематикою виконувалися п'ять науково-дослідних робіт. Продовження цієї роботи заплановане й на 2018 р., зокрема затверджена тематика трьох нових науково-дослідних робіт.

Значну увагу цьому питанню приділяє наша наукова думка. Про це свідчить низка наукових публікацій, що охоплюють практично весь спектр питань оборонного планування на основі спроможностей [7–14].

На всіх етапах нашої роботи вельми корисною є консультативно-дорадча допомога іноземних експертів Групи з розбудови оборонних інституцій (США), Академії оборони Великої Британії, а також радників з питань оборонного планування та бюджету (США, Велика Британія, ФРН).

2018 рік стане переломним у здійсненні оборонної реформи. Мають бути виконані завдання, які є визначальними для досягнення у 2020 р. визначених за результатами оборонного огляду 2014–2016 рр. стратегічних цілей.

1. Розвиток системи управління силами оборони держави:

- призначення цивільних Міністра оборони, його заступників, державного секретаря та керівників структурних підрозділів апарату Міністерства оборони;
- реорганізація Генерального штабу Збройних Сил;
- апробація перспективної системи керівництва Збройними Силами, заснованої на новому розподілі функцій та завдань з урахуванням введення посад Головнокомандувача Збройними Силами України, начальника Генерального штабу Збройних Сил України та Командувача об'єднаними силами (рис. 2);

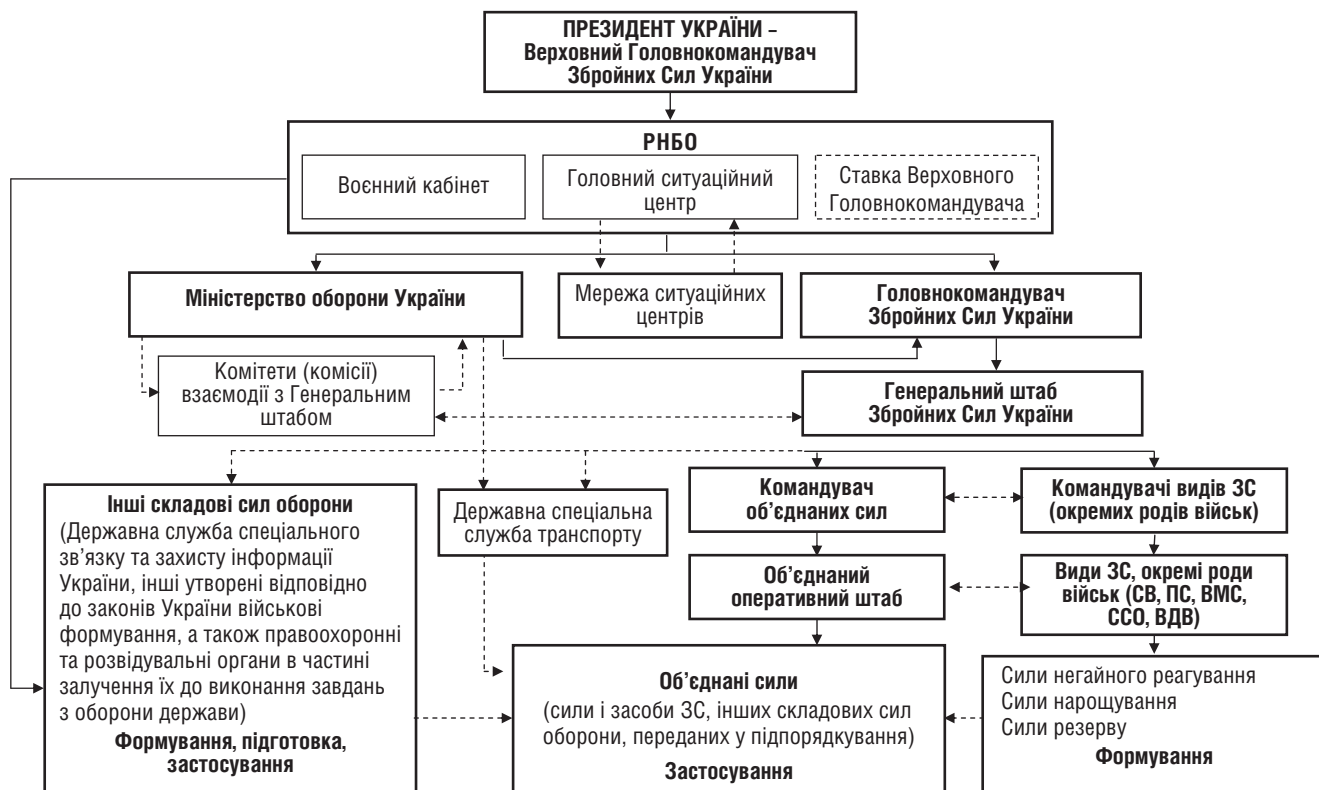

Рис. 2. Перспективна система управління силами оборони України

2. Упровадження оборонного планування на основі спроможностей:

- введення в практику роботи органів військового управління процедури оцінювання спроможностей;
- забезпечення ефективного використання Єдиного переліку (Каталогу) спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил;
- узгодження оборонного планування з бюджетним плануванням та плануванням ресурсів;
- поширення методики оборонного планування на основі спроможностей на всі складові сил оборони.

Основи розвитку спроможностей укріплюватимуться шляхом опрацювання законодавчих, нормативно-правових актів відповідно до стандартів і досвіду країн – членів Альянсу. Ключове значення мають прийняття Закону України «Про національну безпеку України», внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України «Про Порядок організації та фінансування стратегічного планування у сфері оборони і військового будівництва», розроблення оновлених положень про організацію оборонного планування в Міністерстві оборони України, Збройних Силах та інших складових сил оборони. Передбачається розроблення **Комплексного документа розвитку спроможностей Збройних Сил України**, що буде основою для відпрацювання планів утримання та розвитку Збройних Сил, а також для формування бюджетних запитів.

Попереду великий обсяг роботи з підготовки та проведення наступного оборонного огляду та розроблення концептуального документа з питань розвитку Збройних Сил на довгострокову перспективу. Рішення Президента України з питання проведення у 2018 р. нового циклу оборонного огляду ми очікуємо в найближчі місяці.

3. Нарощення обсягів **оснащення Збройних Сил новими та модернізованими зразками озброєння й техніки**. Ключовим завданням є виконання Державного оборонного замовлення, збільшення спроможностей з ремонту озброєння і військової техніки. Важливо також забезпечити практичне виконання досягнутих домовленостей та положень підписаних угод у військово-технічній сфері з країнами-партнерами, у першу чергу зі США й Канадою.

4. **Розвиток оборонної інфраструктури**. Зокрема, передбачається розгортання будівництва залізобетонних підземних сховищ, які забезпечать надійність охорони і живучість арсеналів, баз і складів. Заплановане будівництво бригадного табору на території Міжвідомчого центру підготовки військових частин та підрозділів, міжвидового центру підготовки підрозділів ракетних військ та артилерії, Центру підготовки підрозділів протиповітряної оборони Сухопутних військ, центрів підготовки розвідувальних підрозділів та Сил спеціальних операцій.

5. **Розбудова сучасних систем логістичного забезпечення військ та медичного забезпечення**.

Необхідно завершити формування Командування сил логістики з комплектом військових частин для зберігання,

обслуговування та ремонту озброєння, військової техніки й матеріально-технічних засобів.

Міжвідомча робоча група з питань створення єдиної ефективної системи логістики має завершити опрацювання проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про організацію логістичного забезпечення сил оборони в ході спільного виконання завдань».

Слід продовжити роботу з побудови єдиної системи медичного забезпечення для сил оборони, яка передбачатиме ефективне надання допомоги на всьому шляху пацієнта – від поранення (травмування) до реабілітації та повернення до військової частини. Реалізація заходів зі створення системи медичного забезпечення тісно пов'язана з розглядом і затвердженням Урядом України проекту Воєнно-медичної доктрини.

6. **Підвищення рівня соціального захисту військово-службовців**. Буде зроблено все необхідне для того, щоб поліпшити стан забезпечення військовослужбовців житлом, створити інші належні умови проходження служби, надати нашим воїнам упевненості в завтрашньому дні. Міністерство оборони України максимально сприятиме також підготовці і прийняттю законодавчих змін, що стосуються поліпшенню пенсійного забезпечення військово-службовців.

7. В основі наших досягнень – військові кадри, джерелом яких є **система військової освіти**. За останні роки її відновлено й удосконалено, і нині військові навчальні заклади постачають армії добре навчених фахівців. Але подальший перебіг оборонної реформи потребує ще більшої уваги до підготовки військових кадрів за сучасними стандартами.

У тісній взаємодії із закладами військової освіти мають працювати **наукові установи Збройних Сил**, головним завданням яких є методичне забезпечення та інші види наукового супроводження заходів оборонної реформи.

8. У сфері **міжнародного військового співробітництва** є всі підстави для впевненості в тому, що у 2018 р. на черговому Саміті НАТО будуть ухвалені рішення, які визначать нові шляхи й заходи підтримки з боку Альянсу євроатлантичного курсу України та реформування її сектору безпеки і оборони.

Висновки

1. Україна докладає великих зусиль для зміцнення своєї обороноздатності та надання Збройним Силам необхідних спроможностей щодо протистояння зовнішній агресії та відновлення територіальної цілісності держави. За підсумками засідання Комітету реформ Міністерства оборони та Збройних Сил України завдання оборонної реформи 2016–2017 рр. в основному виконані.

2. Методологічною основою стратегії реформування оборонного відомства України є оборонне планування. Важливим чинником ефективності реформ є впровадження оборонного планування на основі спроможностей.

При цьому поняття бойових можливостей, співвідношення сил залишаються одними із центральних у воєнному мистецтві. Їхній зв'язок зі спроможностями є необхідною умовою для ефективності оборонного планування.

3. Ключовими завданнями оборонної реформи у 2018 р. є:

- розвиток системи управління силами оборони держави;
- упровадження оборонного планування на основі спроможностей;
- нарощення обсягів оснащення Збройних Сил новими й модернізованими зразками озброєння й техніки;
- розвиток оборонної інфраструктури держави;
- розбудова сучасних систем логістичного забезпечення військ та медичного забезпечення;
- підвищення рівня соціального захисту військово-службовців;
- удосконалення системи військової освіти і науки;
- активізація міжнародного військового співробітництва.

Перелік літератури

1. Тимошенко Р. І., Саганюк Ф. В., Мірошніченко В. Я. Оборонна реформа: деякі шляхи уникнення небезпечних ризиків / Р. І. Тимошенко, Ф. В. Саганюк, В. Я. Мірошніченко // Зб. наук. праць ЦВСД НУОУ. – 2017. – № 1 (59). – С. 12–15.
2. Семененко В. М., Антоненко С. І. На стратегічному рівні / В. М. Семененко, С. І. Антоненко // Оборонний вісник. – 2018. – № 1. – С. 4–9.
3. Герасимов В. Ценность науки в предвидении. Новые вызовы требуют переосмыслить формы и способы ведения боевых действий / В. Герасимов // Военно-промышленный курьер. – 2013. – 27 февраля. – № 8 (476) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vpk-news.ru/articles/14632>.
4. Рекомендації з оборонного планування на основі спроможностей в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України / Затверджені Міністром оборони України 12 червня 2017 року // Міністерство оборони України (Департамент воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України). – К. : МОУ, 2017. – 29 с.
5. Развитие способностей (короткий словник-довідник) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/document/243708563/Glossary.pdf.
6. Хомчак Р. Б. Аналіз методичного апарату для порівняльного оцінювання бойової могутності збройних сил різних країн світу та напрями його подальшого розвитку / Р. Б. Хомчак // Зб. наук. праць ЦВСД НУОУ. – 2017. – № 3 (61). – С. 89–95.
7. Сурков О. О. Підхід до визначення сутності понять «спроможність», «можливість», «здатність» сил оборони для вдосконалення основ стратегічного планування / О. О. Сурков // Зб. наук. праць ЦВСД НУОУ. – 2017. – № 1 (59). – С. 35–40.
8. Іващенко А. М., Павликовський А. К., Сівоха І. М. Концепція оборонного планування на основі розвитку спроможностей: проблеми впровадження / А. М. Іващенко, А. К. Павликовський, І. М. Сівоха // Зб. наук. праць ЦВСД НУОУ. – 2017. – № 1 (59). – С. 53–58.
9. Саганюк Ф. В., Павликовський А. К. Підходи щодо стратегічного планування розвитку спроможностей військ (сил) в секторі безпеки і оборони України / Ф. В. Саганюк, А. К. Павликовський // Зб. наук. праць ЦВСД НУОУ. – 2017. – № 2 (60). – С. 24–29.
10. Крикун П. М., Павленко В. І., Полякова О. В., Кравчук В. В. Розвиток оборонного планування як складової національної системи планування у сфері безпеки і оборони за умов наближення до процедур та стандартів НАТО / П. М. Крикун, В. І. Павленко, О. В. Полякова, В. В. Кравчук // Зб. наук. праць ЦВСД НУОУ. – 2017. – № 2 (60). – С. 44–48.
11. Бойко Р. В., Бутенко М. П., Гудим В. М. Формування підходів до планування спроможностей військ (сил) з врахуванням їх ресурсного забезпечення / Р. В. Бойко, М. П. Бутенко, В. М. Гудим // Зб. наук. праць ЦВСД НУОУ. – 2017. – № 3 (61). – С. 50–56.
12. Сурков О. О. Методичний підхід до оцінювання технічних параметрів однотипних військових засобів у ході планування на основі спроможностей / О. О. Сурков // Зб. наук. праць ЦВСД НУОУ. – 2017. – № 3 (61). – С. 43–49.
13. Фролов В. С., Саганюк Ф. В., Овчаренко С. М. Деякі шляхи розвитку спроможностей військ (сил) для їх застосування у гібридній війні / В. С. Фролов, Ф. В. Саганюк, С. М. Овчаренко // Зб. наук. праць ЦВСД НУОУ. – 2017. – № 3 (61). – С. 6–10.
14. Руснак І. С., Петренко А. Г., Яковенко А. В., Романюк І. М. Оборонне планування на основі спроможностей: особливості та перспективи впровадження / І. С. Руснак, А. Г. Петренко, А. В. Яковенко, І. М. Романюк // Наука і оборона. – 2017. – № 2. – С. 3–10.